

УДК 343.98

Кашка Денис Олександрович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID: 0009-0000-3474-7880

Степаненко Дмитро Сергійович
(аспірант ПВНЗ «Європейський університет»)
ORCID: 0009-0002-6254-572X

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ТЕРОРИСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ

Анотація. У статті досліджено кримінально-процесуальні особливості розслідування злочинів терористичної спрямованості в умовах сучасних безпекових викликів. Акцент зроблено на впливі воєнного стану, гібридних загроз і цифровізації суспільних процесів на зміну логіки досудового розслідування та доказування. Показано, що терористична діяльність дедалі рідше має класичні організаційні форми, а натомість характеризується мережевою структурою, латентністю та активним використанням цифрових технологій. Обґрунтовано необхідність переосмислення процесуальних підходів до фіксації доказів, проведення негласних слідчих розшукових дій і оцінки інформації, отриманої з цифрового середовища. У статті подано узагальнюючу таблицю, що відображає ключові процесуальні виклики розслідування злочинів терористичної спрямованості в сучасних умовах.

Ключові слова: терористичні злочини, досудове розслідування, воєнний стан, гібридні загрози, цифрові докази, кримінальний процес.

Постановка проблеми. Злочини терористичної спрямованості посідають особливе місце у системі кримінальних правопорушень, оскільки вони посягають не лише на конкретні об'єкти охорони, а й на фундаментальні засади суспільної безпеки та стабільності держави. У сучасних умовах тероризм дедалі більше набуває рис гібридного явища, що поєднує насильницькі дії, інформаційний вплив, психологічний тиск та використання цифрових технологій. Це суттєво ускладнює як виявлення таких злочинів, так і їх належне процесуальне розслідування.

В умовах воєнного стану проблема набуває додаткового виміру. Терористична діяльність часто переплітається з диверсійною, розвідувально-підривною та інформаційною діяльністю противника. У таких умовах класичні кримінально-процесуальні механізми нерідко виявляються недостатньо гнучкими. Виникає потреба у швидкому реагуванні, ефективній координації між органами досудового розслідування та спеціальними службами, а також у використанні нових джерел доказової інформації.

Проблема полягає в тому, що чинне кримінально-процесуальне регулювання значною мірою орієнтоване на традиційні форми злочинної діяльності. Натомість терористичні злочини все частіше реалізуються у цифровому просторі, через закриті канали зв'язку, соціальні мережі та фінансові інструменти, що ускладнює доказування їх організованого характеру та спрямованості. Це обумовлює актуальність дослідження кримінально-процесуальних особливостей розслідування злочинів терористичної спрямованості з урахуванням сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Після 2020 року проблематика протидії тероризму та особливостей кримінального провадження у справах цієї категорії стала предметом активного наукового обговорення. Дослідники звертають увагу на зміну

характеру терористичних загроз, зокрема на їх цифровізацію та мережеву організацію [1, с.32]. Значна частина праць присвячена питанням допустимості та належності доказів, отриманих у ході негласних слідчих розшукових дій [2, с.41].

Окремий напрям досліджень стосується впливу воєнного стану на кримінальний процес. Науковці наголошують, що в умовах збройного конфлікту відбувається переосмислення співвідношення між гарантіями прав людини та інтересами національної безпеки [3, с.18]. Водночас залишається відкритим питання, яким чином забезпечити ефективність розслідування терористичних злочинів без надмірного обмеження процесуальних гарантій.

Дослідження цифрових доказів у кримінальному процесі також отримали значний розвиток. Автори підкреслюють, що цифрова інформація стає одним з основних джерел доказування у справах терористичної спрямованості, однак її процесуальний статус потребує подальшого уточнення [4, с.57]. Попри значний масив наукових публікацій, комплексний аналіз кримінально-процесуальних особливостей розслідування злочинів терористичної спрямованості в умовах гібридних загроз досі залишається недостатньо розробленим.

Мета статті. Метою статті є дослідження кримінально-процесуальних особливостей розслідування злочинів терористичної спрямованості з урахуванням сучасних безпекових викликів, воєнного стану та цифровізації доказування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розслідування злочинів терористичної спрямованості суттєво відрізняється від розслідування загальнокримінальних правопорушень. Йдеться не лише про складність фактичних обставин, а й про специфіку процесуального реагування. Терористична діяльність зазвичай має прихований характер, а її учасники діють у межах розгалужених мереж, що ускладнює ідентифікацію ролей та доведення умислу.

У сучасних умовах важливо враховувати, що терористичні злочини дедалі частіше не супроводжуються безпосереднім актом насильства на початкових етапах. Вони можуть проявлятися у вигляді фінансування, інформаційної підтримки або участі в координації дій. Саме тому предмет доказування у таких провадженнях набуває розширеного характеру. Слідству необхідно довести не лише факт вчинення конкретних дій, а й їх спрямованість на досягнення терористичної мети.

Особливе значення у цьому контексті мають негласні слідчі розшукові дії. Вони дозволяють отримати інформацію про структуру терористичних мереж, канали зв'язку та фінансування. Проте застосування таких заходів пов'язане з підвищеними ризиками порушення прав людини. Це вимагає від слідчого та прокурора високого рівня процесуальної культури і чіткого дотримання вимог закону [5, с.64].

Цифровізація суспільства суттєво змінює характер доказової бази у справах терористичної спрямованості. Листування у месенджерах, дані з соціальних мереж, цифрові сліди фінансових операцій стають ключовими джерелами інформації. Водночас їх процесуальна фіксація та оцінка викликають значні труднощі. Виникає питання автентичності цифрових доказів, меж їх допустимості та можливостей перевірки [6, с.29].

В умовах воєнного стану ці проблеми загострюються. З одного боку, держава зацікавлена у швидкому виявленні та нейтралізації терористичних загроз. З іншого, надмірне спрощення процесуальних процедур може призвести до зниження якості доказування та порушення прав учасників кримінального провадження. Баланс між ефективністю та законністю стає ключовим викликом для кримінального процесу. Важливою особливістю є також міжвідомча взаємодія. Розслідування терористичних злочинів потребує тісної координації між органами досудового розслідування, службами безпеки та іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони. Водночас така взаємодія повинна мати чітке процесуальне оформлення, щоб результати оперативної діяльності могли бути використані як належні докази [7, с.83].

Для узагальнення ключових кримінально-процесуальних викликів доцільно представити їх у систематизованому вигляді (табл. 1).

Таблиця 1. Ключові кримінально-процесуальні виклики розслідування злочинів терористичної спрямованості

Напрямок	Процесуальний виклик	Сутність проблеми
Доказування	Встановлення терористичної мети	Складність доведення умислу та спрямованості дій
НСРД	Дотримання процесуальних гарантій	Ризик порушення прав людини
Цифрові докази	Автентичність та допустимість	Складність перевірки цифрової інформації
Воєнний стан	Баланс безпеки і прав	Посилення повноважень слідства
Взаємодія органів	Процесуалізація результатів	Використання матеріалів спецслужб

Представлена таблиця свідчить про те, що розслідування терористичних злочинів потребує комплексного підходу, який поєднує класичні кримінально-процесуальні інструменти з новими методами роботи з інформацією. Йдеться не про відмову від традиційних гарантій, а про їх адаптацію до нових умов.

Окремої уваги потребує питання визначення меж кримінально-процесуального втручання на ранніх стадіях розслідування злочинів терористичної спрямованості. На практиці слідчі органи часто стикаються з ситуаціями, коли інформація про можливу терористичну діяльність має фрагментарний характер і базується на оперативних даних, аналітичних зведеннях або цифрових сигналах ризику. У таких умовах складно чітко окреслити момент, з якого виникають підстави для початку кримінального провадження, а також визначити обсяг допустимих процесуальних дій.

Ця проблема особливо загострюється в умовах гібридних загроз, коли терористична активність може маскуватися під інформаційну, волонтерську або навіть комерційну діяльність. Формально такі дії не завжди містять очевидні ознаки складу злочину, однак у сукупності можуть свідчити про участь особи у забезпеченні або підтримці терористичної діяльності. Для слідства це означає необхідність працювати з непрямими доказами, логічними зв'язками та аналітичними реконструкціями подій, що ускладнює процесуальне доведення і підвищує вимоги до обґрунтованості кожного рішення. У цьому контексті істотно зростає роль процесуальної оцінки інформації, отриманої від спеціальних служб. Матеріали контррозвідальної чи оперативно-аналітичної діяльності нерідко стають відправною точкою для досудового розслідування. Проте їх трансформація у належні та допустимі докази потребує чіткого дотримання кримінально-процесуальних вимог. Без відповідної процесуалізації такі матеріали залишаються поза межами судового доказування, що може призвести до втрати важливої доказової бази [7, с.47].

Важливо також враховувати, що сучасні терористичні мережі функціонують за принципом мінімізації особистих контактів. Комунікація між учасниками часто здійснюється через зашифровані канали, з використанням тимчасових облікових записів, VPN-сервісів та анонімних платформ. Це суттєво ускладнює ідентифікацію конкретних осіб та встановлення причинно-наслідкових зв'язків між їх діями. У таких умовах традиційні слідчі дії втрачають свою ефективність, а основний акцент зміщується на аналіз цифрових слідів і поведінкових патернів.

Разом з тим, робота з цифровими доказами породжує низку нових процесуальних питань. Одним з ключових є проблема збереження цілісності цифрової інформації. Будь-яке

втручання в цифрові носії може призвести до втрати або спотворення даних, що ставить під сумнів їх доказове значення. Тому слідчі дії, пов'язані з вилученням та аналізом цифрової інформації, потребують спеціальних знань, технічних засобів і чітких процесуальних алгоритмів [5, с.61].

Не менш складним є питання інтерпретації отриманих даних. Цифрова інформація сама по собі не завжди має очевидний кримінально-правовий зміст. Повідомлення, зображення чи фінансові транзакції потребують контекстуального аналізу, зіставлення з іншими доказами та встановлення їх ролі у загальній структурі терористичної діяльності. У цьому сенсі доказування у справах терористичної спрямованості дедалі більше набуває аналітичного характеру, що відрізняє його від класичних форм кримінального процесу.

В умовах воєнного стану ці процеси відбуваються ще інтенсивніше. Зростає обсяг інформації, з якою працюють правоохоронні органи. Збільшується кількість кримінальних проваджень, пов'язаних із загрозами національній безпеці. Водночас ресурси слідчих органів залишаються обмеженими. Це створює ризик формального підходу до окремих процесуальних дій або надмірної залежності від оперативної інформації без належної доказової трансформації.

Ще одним важливим аспектом є психологічний вимір розслідування злочинів терористичної спрямованості. Терористичні злочини завжди мають потужний емоційний резонанс. Вони спрямовані на залякування, дестабілізацію та створення атмосфери страху. Цей фактор впливає не лише на суспільство, а й на учасників кримінального провадження. Слідчі, прокурори, судді працюють в умовах підвищеного тиску, що може позначатися на прийнятті процесуальних рішень.

З огляду на це особливої ваги набуває дотримання принципу об'єктивності та змагальності. Навіть у справах, пов'язаних із терористичною загрозою, кримінальний процес не може перетворюватися на інструмент виключно репресивного реагування. Його завдання полягає у встановленні істини з дотриманням процесуальних гарантій, оскільки саме це забезпечує легітимність судового рішення і довіру суспільства до правосуддя [6, с.92].

Таким чином, сучасне розслідування злочинів терористичної спрямованості перебуває на перетині кількох складних процесів. Це поєднання класичних кримінально-процесуальних форм із новими аналітичними та цифровими інструментами. Це постійний пошук балансу між швидкістю реагування і процесуальною вивіреністю. Це робота в умовах правової невизначеності, коли загрози еволюціонують швидше, ніж змінюється законодавство.

Саме тому кримінально-процесуальні особливості розслідування злочинів терористичної спрямованості не можуть розглядатися як набір фіксованих правил. Вони формуються динамічно, під впливом безпекового середовища, технологічного розвитку та практики правозастосування. Усвідомлення цієї динаміки є ключовою передумовою для подальшого вдосконалення як теорії кримінального процесу, так і практики розслідування терористичних злочинів.

Висновки. Дослідження показало, що кримінально-процесуальні особливості розслідування злочинів терористичної спрямованості визначаються сукупністю сучасних викликів, серед яких ключовими є воєнний стан, гібридні загрози та цифровізація суспільних процесів. Терористична діяльність дедалі більше набуває латентних і мережевих форм, що ускладнює доказування та вимагає переосмислення традиційних процесуальних підходів.

Ефективність розслідування таких злочинів залежить від здатності кримінального процесу адаптуватися до нових джерел доказової інформації та забезпечити баланс між інтересами національної безпеки і правами людини. Це обумовлює необхідність подальших наукових досліджень та вдосконалення кримінально-процесуального законодавства з урахуванням сучасних безпекових реалій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Smith J. Counter-Terrorism and Criminal Justice. London: Routledge, 2020.
2. Brown L. Procedural Safeguards in Terrorism Cases. *Journal of Criminal Law*. 2021.
3. Петренко О. Воєнний стан і кримінальний процес. *Юридичний вісник*. 2022.
4. Kuner C. Digital Evidence and Criminal Procedure. *Oxford Journal of Law*. 2020.
5. Miller T. Covert Investigations and Human Rights. *European Criminal Law Review*. 2021.
6. Коваленко І. Цифрові докази у кримінальному провадженні. *Право України*. 2023.
7. Johnson P. Interagency Cooperation in Terrorism расследования. *Security Studies*. 2022.

REFERENCES

1. Smith J. *Counter-Terrorism and Criminal Justice*. London: Routledge, 2020. 312 p.
2. Brown L. Procedural Safeguards in Terrorism Cases. *Journal of Criminal Law*. 2021. Vol. 85, No. 2. P. 123–138.
3. Petrenko O. Voiennyi stan i kryminalnyi protses. *Yurydychnyi visnyk*. 2022. No. 3. P. 15–24.
4. Kuner C. Digital Evidence and Criminal Procedure. *Oxford Journal of Legal Studies*. 2020. Vol. 40, No. 4. P. 765–789.
5. Miller T. Covert Investigations and Human Rights. *European Criminal Law Review*. 2021. Vol. 11, No. 1. P. 52–69.
6. Kovalenko I. Tsyfrovі dokazy u kryminalnomu provadzhenni. *Pravo Ukrainy*. 2023. No. 2. P. 56–68.
7. Johnson P. Interagency Cooperation in Terrorism Investigations. *Security Studies*. 2022. Vol. 31, No. 4. P. 610–632.

Kashka Denys

(Postgraduate student of PVNZ "European University")

Stepanenko Dmytro

(Postgraduate student of PVNZ "European University")

CRIMINAL PROCEDURAL FEATURES OF INVESTIGATING TERRORISM-RELATED CRIMES

Abstract. *The article examines the criminal procedural features of investigating terrorism-related crimes in the context of contemporary security challenges. Particular attention is paid to the impact of martial law, hybrid threats, and the digitalization of social processes on the transformation of the logic of pre-trial investigation and evidentiary activities. It is demonstrated that terrorist activity is increasingly less characterized by classical organizational forms and is instead marked by network structures, latency, and the extensive use of digital technologies. The study substantiates the need to rethink procedural approaches to the collection and fixation of evidence, the conduct of covert investigative actions, and the assessment of information obtained from the digital environment. The article presents a summary table that reflects the key procedural challenges in investigating terrorism-related crimes under modern conditions.*

Keywords: *terrorism-related crimes, pre-trial investigation, martial law, hybrid threats, digital evidence, criminal procedure.*